

**Moravskoslezský kraj
vrací památky
do života
Po stopách gotiky**

OBSAH

SLOVO NÁMĚSTKA	4
ÚVODNÍ SLOVO	6
KAPITOLA 1. POČÁTKY OSÍDLOVÁNÍ	7
Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie ve Starém Městě	8
Kostel sv. Benedikta v Krnově-Kostelci	10
Kostel sv. Jiří v Lubojatech	14
Kostel sv. Petra a Pavla v Opavě – Jaktaři	16
KAPITOLA 2. SAKRÁLNÍ MĚSTSKÁ ARCHITEKTURA	18
Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Opavě	19
Kostel sv. Václava v Opavě	22
Kostel sv. Kateřiny v Opavě-Kateřinkách	24
Kostel sv. Martina v Krnově	26
Kostel Nejsvětější Trojice ve Fulneku	28
Kostel sv. Kateřiny v Klimkovicích	30
Kostel sv. Bartoloměje v Odrách	32
Kostel sv. Mikuláše v Bílovci	34
KAPITOLA 3. POBOŽNÝ VENKOV	36
Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Jerlochovicích	37
Kostel Nalezení svatého Kříže v Rybí	39
Kostel sv. Michaela Archanděla v Řepišťích	40
Kostel sv. Jiří v Pelhřimovech	42
Kostel sv. Ondřeje v Hodslavicích	44
KAPITOLA 4. MOC V RUKOU ŠLECHTY	46
Zámek Fulnek	48
Zámek Bartošovice	50
Hrad Štramberk	52

SLOVO NÁMĚSTKA

Vážení čtenáři!

Publikace Po stopách gotiky, kterou držíte v rukou, mapuje významné památky nesoucí v sobě odkaz na umění středověku v Moravskoslezském kraji a vznikla vlastně díky novým objevům v našem regionu.

Vzhledem k masivním dotacím, které v letech 2016 až 2020 putovaly do obnovy kulturních památek, se podařilo při rekonstrukcích a opravách staveb náhodně objevit řadu skvostů: například ohromující malby na stropě sakristie v kostele sv. Petra a Pavla v Opavě-Jaktaři nebo odhalené fresky v křížové chodbě při kostele Nejsvětější Trojice ve Fulneku.

To byl vlastně prvotní impulz, díky kterému jsme začali o stopách gotické architektury v MSK cíleně debatovat a shromažďovat dostupná fakta, abychom mohli zájemcům o historii představit důležitou součást společných dějin, kterou v případě našeho regionu zastínily v povědomí lidí industrializace a všeobecně známé 19. století. Zdá se být troufalé mluvit o gotickém umění, jak ho známe např. z jiných krajů naší republiky. Hlavním záměrem bylo prezentovat úsilí a naději vlastníků, že pustit se do opravy památky má smysl a přináší výsledky. Někdy i mimořádné výsledky v podobě výše uvedených skvostů. V celkovém kontextu lze mluvit o zlomcích, ale pro náš kraj s nedozírnou hodnotou. Této hodnoty jsem si zcela vědom, a proto Moravskoslezský kraj záchranu nalezených artefaktů podpořil.

U některých staveb se dochoval pouze historický odkaz, u jiných jsme odkryli stavební články, další prošly v historii různými stavebními úpravami, takže sice nejsou původní, ale zůstal u nich zachován onen odkaz evokující tzv. sloh lomený. Výstižné a stručné informace jsme pak rozdělili do čtyř tematických okruhů: Počátky osídlování, Sakrální městská architektura, Pobožný venkov a Moc v rukou šlechty. Texty doplňují skvělé fotografie Adolfa Horsinky.

Najdete tu opravdové klenoty našeho regionu, ať už jde o kostel Nanebevzetí Panny Marie v centru Opavy, který jako jediný kostel v zemi požívá statusu konkatedrály, kostel sv. Jiří v Pelhřimovech, jenž patří mezi nejstarší sakrální památky Moravskoslezského kraje, nebo třeba jednoduchý polodřevěný kostel Nalezení svatého Kříže v Rybí se zajímavými slunečními hodinami nad jedním z bočních vchodů a výzdobou interiéru ve stylu lidového baroka.

Výběr snímků byl veden myšlenkou prezentovat naše skvosty ukryté za zdmi staveb, proto v publikaci nenajdete přímo klasické fotografie zobrazující celkové pohledy na stavby. Záměrně obrazová část publikace dominuje nad textem a je schopna vám nabídnout cestu k detailům, které zpravidla v prvním okamžiku oko návštěvníka nemusí zaujmout.

Kultura je jedním ze základních stavebních kamenů pro rozvoj Moravskoslezského kraje a péče o kulturní památky i ochrana památkově hodnotných souborů a celků jsou nedílnou součástí kulturního dědictví národa, o které je třeba pečovat.

Jsem nesmírně rád, že v letech 2016 až 2020 putovalo do obnovy kulturních památek přes 128 milionů korun, protože se *významně podílí na utváření ducha regionu a kolektivní identity, a tím se stávají důležitým odkazem pro příští generace. Podávají nám svědectví o době minulé i o životě našich předků. Jsou krásné, inspirující a lákavé.*

Uskutečněné nálezy jsou pro mě i určitou nadějí, že díky odvážným majitelům těchto staveb budeme i nadále v budoucnu odkrývat a poznávat další střípky či základní kameny historie našeho kraje.

Držíte v rukou obrazového průvodce, který vás provede cennou historií našeho kraje.

Přeji vám krásné čtení...

Mgr. et Mgr. Lukáš Curylo
náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje

ÚVODNÍ SLOVO

Publikace poprvé přináší výběr architektonických památek v Moravskoslezském kraji, jejichž společným jmenovatelem je fascinující středověké gotické umění. Jsme rádi, že i v našem regionu zanechalo výraznou stopu.

Gotika, kterou můžeme členit na ranou, vrcholnou a pozdní, vznikla ve Francii, do Čech pronikla zhruba v první polovině 13. století a české země ovlivňovala po dobu zhruba tří set let. Nový umělecký sloh se promítl do hudby, sochařství, malířství i módy a architektury. Dosud těžkopádné tmavé stavby získaly na štíhlosti a lehkosti a dovnitř začalo proudit světlo.

Zjednodušeně řečeno patří k typickým znakům gotické architektury lomený oblouk, představující symbol rukou sepjatých k modlitbě. Odtud také označení sloh lomený. Vznikl spojením dvou kruhových úsečí a dal se měnit podle potřeb i tvaru stavby od šikmého až po ostře zalomený. Architekti jím zakončovali velká okna, dveře či vchody, takže se nad různě širokým prostorem mohly vypínat stejně vysoké klenby šikměji dolů. Významným prvkem v gotické architektuře bylo především sestrojení křížové klenby na žebrech. Aby mohly stavby růst do nebe, sloupy musely unést obrovské zatížení. Architekti tak vytvořili vnitřní opěrný systém z klenebních žeber, která plnila nosnou funkci, umožnila odlehčit zdi, a váhu a linie klenby přesunula do vnějšku stavby. Vnější opěrný systém pak tvořily opěrné pilíře a oblouky.

Dalším atributem gotiky je například i takzvaná vertikálita, tedy členění nosného systému do vertikál a směřování i protahování staveb do výšky, využívání vřetenového schodiště v síle zdi nebo typické valené klenby, vytvářející tunely, na kterých ve sklepích zůstalo takzvané šalování, tedy otisky prken bednění.

Gotika, která reflektovala proměny doby, zanechala odkazy v podobě uměleckých děl. A přiznejme, že architektonické stavby mají už na první pohled svou sílu...

KAPITOLA 1.

POČÁTKY OSÍDLOVÁNÍ

Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie ve Starém Městě

Monumentální kostel stojí v severovýchodní části obce Staré Město u Bruntálu. Právě u něj bylo vytvořeno první sídlo kolonizátorů, jak je zmíněno v listině, která rozdělovala Opavské vévodství.

Kostel byl původně postaven v románském slohu v polovině 13. století, což potvrzují archeologické nálezy. Z jednodílní románské stavby se dochoval kamenný portál. Ke gotické přestavbě došlo v první čtvrtině 15. století. Do dnešní doby se z této přestavby dochovaly gotické úpravy východní části, ze kterých jsou zajímavé především reliéfy kamenných konzol klenby znázorňující býka, ženu, lva, orla, adoranta a anděla. V roce 1994 došlo k objevení fresek pod vápennou výmalbou v klenbě sakristie. Dále byla v presbytáři objevena původní gotická okna, která byla při předchozích přestavbách zazděna.

V roce 2020 byl kostel kompletně revitalizován – od obnovy střech, nové fasády, restaurování románského portálu, odvodnění kostela až po dokončení restaurování presbytáře.

Na restaurování gotických fresek přispěl v roce 2008 Moravskoslezský kraj 230 000 Kč a v roce 2020 500 000 Kč na celkovou revitalizaci kostela.

Kostel sv. Benedikta v Krnově-Kostelci

Kostel sv. Benedikta se nachází v Krnově-Kostelci, který se původně jmenoval Weisskirch (Bílý kostel). Tento název mu dala právě existence starého kostela.

Původně jednolodní románský kostel byl postaven v 2. polovině 13. století. Měl čtvercový presbytář a apsidu na východní straně. Právě v těchto místech se dochovaly původní nástěnné románské malby. Kostel byl dále barokně přestavěn v letech 1862 a 1863, v jeho západním průčelí byla postavena věž o čtvercovém půdorysu. Unikátní soubor restaurovaných nástěnných maleb v kostele sv. Benedikta v Krnově-Kostelci nemá v českém Slezsku obdoby. V půlkruhové apsidě se nacházejí románské malby, velká kompozice Majestas Domini (Trůnící Kristus v mandorle) se symboly Evangelistů. Pod mandorlou se dochovaly dva pásy – v horním a užším malíř namaloval polopostavy světců s nápisovými páskami, zatímco v dolním a širším zakomponoval scény z Kristova dětství. Malby odkryté na severní stěně čtvercového pole presbytáře kostela zobrazují Legendu o sv. Benediktovi.

V letech 2000–2007 došlo k odkrývání maleb, které byly zbaaveny mladších omítek, zpevněny a rehabilitovány do původní románské a gotické podoby. Moravskoslezský kraj podpořil obnovu nástěnných maleb celkovou částkou 450 000 Kč.

Kostel sv. Jiří v Lubojatech

Kostel sv. Jiří se nalézá v obci Lubojaty, která je jednou z historicky nejstarších obcí na Bílovesku.

Kostel má krátkou loď, jež má větší rozměr na šířku než na délku a jednu západní věž. Interiér má loď oddělenou od presbytáře lomeným vítězným obloukem zaklenutým křížovou žebrovou klenbou. Strop sakristie je ukončen lomenou valenou klenbou. V roce 2010 se pod úrovní podlahy v kostelní věži našel náhrobek ze 16. století. Je přisuzován rodu Bítovských z Bítova díky erbů na náhrobku, kterým bylo netradiční hořící srdce. Toto znamení bylo vysvětlováno příběhem o předkovi rodu, který napomohl milostnému sblížení kyperského prince s francouzskou princeznou a za odměnu získal do erbu hořící srdce.

V letech 2017–2019 Moravskoslezský kraj poskytl dotace v celkové výši 470 tisíc korun na obnovu fasády, renovaci dveří a renovaci oken v celém prostoru kostela.

 **МИНИСТЕРСТВО
КУЛЬТУРЫ**
Федеральное государственное учреждение
"Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"
Музей-заповедник "Спасо-Иоанновский"

Kostel sv. Petra a Pavla v Opavě-Jaktaři

Stavba se nachází na vyvýšeném místě v centru Jaktáře, dnes místní části statutárního města Opavy, směrem na Bruntál a Krnov.

Vznik kostela se odhaduje mezi lety 1241 až 1246 a byl založen olomouckým biskupem. Kostel patřil k opevněným sakrálním stavbám a tomu odpovídala i jeho velikost. Z období gotiky se dochovalo zdi-vo sakristie, v presbytáři gotický sanktuář (výklenek na úschovu nádobky s hostiemi ve středověkém kostele) a sedile (kněžské sedadlo) ze 14. století. Následně byl kostel barokně přestavěn okolo roku 1770.

Na kostel byla poskytnuta dotace v roce 2019 ve výši 199 000 Kč na restaurování původní gotické sakristie.

KAPITOLA 2.

SAKRÁLNÍ MĚSTSKÁ ARCHITEKTURA

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Opavě

Kostel Nanebevzetí Panny Marie se nachází v centru Opavy, původem středověkého města. Kostel se svou historií, sahající až do počátku 13. století, řadí mezi nejvýznamnější a nejstarší pamětihodnosti města.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie je na našem území ojedinělým příkladem slezské cihlové gotiky a také jako jediný kostel v zemi požívá statusu „katedrála“, užívaný pro označení druhého biskupského kostela. Na počátku 13. století zbudoval Řád německých rytířů románský kostelík obklopený hřbitovem v místě stávajícího kostela. Ještě za existence tohoto kostela byla vystavěna samostatně stojící cihlová věž, která je dnes zakončena cimbuřím. Krátce po ní byla vystavěna i jižní věž, avšak tu financovalo město a sloužila jako hlásná věž. S rozrůstajícím se městským útvarem vznikla i potřeba většího kostela. Ve 20. letech 14. století město přenechalo jižní věž kostelu a hlásku zřídilo na náměstí. Kostel byl budován ve stylu slezské gotiky. Roku 1686 vznikla nová osmiboká barokní nástavba jižní věže (věž je celkem 102 metrů vysoká – nejvyšší ve Slezsku). V roce 1689 byl kostel zasažen požárem. Nicméně brzy po odstranění jeho následků byl kostel opět v roce 1758 významně poškozen požárem, což vedlo k zásadní stavební obnově zaklenutí celého trojlodí, ke změně okenních otvorů a bočních přístavků, v presbytáři byla realizována průběžná korunní římsa podpíraná složitě traktovanými, štukovými pozlacenými volutovými hlavicemi. Snahou o navrácení gotického vzhledu kostela byl nad celým trojlodím zbudován nový krov a provedeny byly i četné další úpravy, dozdivání cihelných kavern, přezdění celých soklů, osazení gotické kružby do západního okna a na fasády byly osazeny nové pískovcové římsy, kryty opěráků a další dekorativní gotizující prvky, včetně očištění gotických prvků interiérů od nátěrů a štukatur na čistý kámen.

Moravskoslezský kraj podporuje obnovu tohoto kostela už od roku 2013, kdy došlo k restaurování kamenných ostění oken v sakristii. V letech 2019 a 2020 proběhla celková obnova stavby, kdy došlo např. k vyčištění a vyspravení vnějšího cihelného zdiva, odvodnění stavby, obnově okenních výplní, výmalbě interiérů, včetně navrácení dřívější historické barevnosti, restaurování sloupových hlavic či kamenných reliéfů. Moravskoslezský kraj podpořil obnovu tohoto kostela celkovou částkou 2 140 000 Kč.

Kostel sv. Václava v Opavě

Jedná se o druhý nejstarší kostel, který byl postaven poblíž původního úseku severních hradeb města Opavy. Vznik stavby lze odvozovat od roku 1291, kdy nemanželský syn Přemysla Otakara II., vévoda Mikuláš I., vydal dominikánskému řádu listinu k založení kostela s klášteřem. Objekty byly stavěny několik desetiletí a k vysvěcení došlo roku 1336. Z tohoto období se zachovaly zbytky gotické nástěnné malby představující dva cykly legend – o sv. Janu Křtiteli a sv. Štěpánovi – a unikátní zobrazení samotného autora. Dále zazděná románská okna, tufitová kružbová okenní výzdoba v podobě kruhu s vepsaným pětilistem. Kostel postihlo během jeho existence několik požárů, které si vyžádaly přestavbu, a to hlavně dřevěných krovů. Sakristie na severní straně presbytáře byla přeměněna v kapli sv. Kříže, jinak též známou jako Moravská kaple.

V roce 1731 prošel kostel radikálně barokní přestavbou. Došlo zejména k nahrazení původního gotického zaklenutí lodě a presbytáře valenou klenbou a k dozděni mezilodní arkády, které tak získaly půlkruhové oblouky. Hlavní loď a presbytář byly vyzdobeny freskovou výmalbou zpodobňující svatováclavské legendy. Po poslední bohoslužbě v roce 1786 byl kostel s klášteřem zrušen a následně začal chrám sloužit jako vojenské skladiště. Během následujícího století probíhala postupná likvidace některých částí kostela. Obnova kostela započala v 60. letech 20. století, kdy byl v prostorách klášteřa zřízen Dům umění, který tyto prostory využívá dodnes.

V letech 2020–2021 přispěl Moravskoslezský kraj na opravu střechy kostela 5 000 000 Kč.

Kostel sv. Kateřiny v Opavě-Kateřinkách

Kostel leží v Kateřinkách, které jsou místní částí statutárního města Opavy. Po patronce kostela je dokonce tato část Opavy pojmenována.

První zmínka o kostele sv. Kateřiny pochází z roku 1369, ale tento údaj nelze považovat za jistý. Potvrzená zpráva je až z roku 1417 a předpokládá se, že kostel již nějaký čas existoval.

Původně měl kostel jednu loď obdélníkového tvaru, pětiboký presbytář a z jeho severní strany sakristii. Do současné doby se dochovalo gotické obvodové zdívo s jižním vstupním portálem s výjimkou západní stěny lodi. V presbytáři zůstalo zachováno původní zaklenutí křížovou žebrovou klenbou s paprscitým závěrem a kolmo zapuštěné sedile.

K nejrozsáhlejší přestavbě došlo v roce 1806, ta vzhled kostela naprosto změnila. Došlo ke stržení západní stěny a prodloužení délky kostela. Zároveň byla zaklenuta loď, vystavěna varhanní kruchta, a především byla do vstupního průčelí zabudována hranolová věž s cibulovou bání, lucernou a makovicí.

V letech 2013–2014 a 2017 došlo k obnově střechy a krovu, udržovacím pracím a stavebním úpravám sakristie, kde Moravskoslezský kraj přispěl dotací ve výši 975 000 Kč.

Kostel sv. Martina v Krnově

Farní kostel sv. Martina patří mezi hlavní dominanty města Krnova.

Nejstarší záznam v historických pramenech je z roku 1281, týká se patronátu nad kostelem Řádem německých rytířů. Podle této datace lze soudit, že původní kostel byl dřevěný a stál na místě současného kostela sv. Martina. Z kamene byl kostel vybudován na přelomu 14. a 15. století.

Původně vznikla v období gotiky pouze hlavní loď, ke které byly postupně přistavěny boční lodě. Presbyterium je polygonálně ukončené. Kostel měl v této době pouze jednu věž – jižní, pravou –, druhá byla přistavěna v 16. století a sloužila jako součást městského ochranného systému a jako městská hláska. Kostel roku 1779 vyhořel. Po požáru byl opraven a roku 1789 znovu vysvěcen.

Obě věže mají oktogonální nástavby, ale každá v jiné úrovni. Do roku 1900 v levé věži – hlásce – bydlel věžník, který měl na starosti dohled nad bezpečím města. V roce 1967 se při opravě elektroinstalace objevily v podzemí dvě krypty, kde byli pohřbeni vážení občané města Krnova. V roce 2014 prošlo rekonstrukcí schodiště do Městské věže. Díky této rekonstrukci je věž kostela zpřístupněna veřejnosti.

Na celkovou obnovu kostela přispěl Moravskoslezský kraj v roce 2013 dotací ve výši 300 000 Kč.

Kostel Nejsvětější Trojice ve Fulneku

Centrum města Fulneku zdobí dominantní kostel Nejsvětější Trojice, který se řadí k umělecky nejhodnotnějším barokním stavbám celé severní Moravy.

Původní farní kostel, zasvěcený sv. Filipovi a Jakubovi, je poprvé doložen v roce 1293.

Roku 1389 založil Beneš z Kravař při městském kostele sv. Filipa a Jakuba klášter, kam byli povoláni augustiniáni z Roudnice nad Labem. Předpokládanou budovu provizoria nahradila konventní budova, ze které se v původní podobě zachovala křížová gotická chodba, vystavěná roku 1432. V důsledku požárů z let 1429 a 1559 byl klášter několikrát přestavován a opravován. Největší přestavby se dočkal v polovině 17. století, z důvodu stavby konventního chrámu. Roku 1784 byl klášter zrušen. Na místě gotického kostela při řeholním domě augustiniánů byl v letech 1750–1760 vystavěn barokní kostel Nejsvětější Trojice. Předpokládaným stavitelem by měl být Mikuláš Thalherr.

V průběhu oprav byly v gotickém ambitu nalezeny fragmenty gotických fresek.

Na celkovou revitalizaci Moravskoslezský kraj přispěl částkou 2 000 000 korun.

Kostel sv. Kateřiny v Klimkovicích

Kostel sv. Kateřiny spolu se zámekm tvoří dominantu města Klimkovic.

Nejstarší části kostela, kterými jsou presbytář a krátká loď, byly vystavěny okolo roku 1400. Patrným pozůstatkem gotické stavby je vítězný oblouk presbytáře z opracovaných klenáků, který se nyní nachází nad klenbou v půdním prostoru, což nasvědčuje tomu, že gotická loď svou výškou nejspíše překonávala tu nynější. V půdním prostoru je taktéž zachována část ostění gotického okna, které bylo již v minulosti zazděno. Základy i obvodové zdivo byly vytvořeny z lomového kamene a na pilíře byl použit opracovaný pískovec. V 16. století pravděpodobně proběhla přestavba, kterou přisuzujeme dataci 1547 na překladu okénka ve staré sakristii a podle znaku rodu Bítovců, který je vyobrazen na svorníku klenby v lodi kostela. Ke konci 16. století byl kostel renesančně přestavěn a zasvěcen sv. Kateřině. V první polovině 18. století byla ke kostelu přistavěna boční kaple, která měla sloužit jako místo posledního odpočinku rodu Wilczků. Kostel je mírně zahlouben v terénu, což je pozůstatek zrušeného hřbitova a zároveň nesourodého podloží. Musel být zbudován mohutný opěrný pilíř, jenž stabilizoval věž, která je nyní nakloněna asi o 64 cm jihozápadním směrem.

Z Moravskoslezského kraje byla poskytnuta dotace ve výši 867 000 Kč na projektovou dokumentaci a obnovu fasády.

Kostel sv. Bartoloměje v Odrách

Nejvýznamnější oderskou památkou je kostel sv. Bartoloměje.

První zpráva o kostele v Odrách je z roku 1373. Původní kostel byl dřevěný, jako ostatně většina budov v dané době. O stáří stavby vypovídají i odkryté záklenky hrotitých oken se zbytky kružeb.

V roce 1691 došlo k ničivému požáru, kdy kostel kompletně vyhořel. V 18. století přestala kapacita kostela stačit a byly přistavěny boční lodě, které jsou zasvěceny sv. Janu Nepomuckému a sv. Valentinovi. K dalšímu požáru došlo v roce 1792, poté byl kostel přestavěn do současné podoby a byla přistavěna západní věž.

Při kostele se nachází i cenné sousoší Nejsvětější Trojice z roku 1890. Přímo v kostele je v umělé jeskyni socha „Naše paní Lurdská“, která byla přivezena na konci 19. století z Paříže.

V letech 2020–2021 přispěl Moravskoslezský kraj dotací ve výši 1 350 000 Kč na sanaci krovu, pokrytí střechy novou střešní krytinou a likvidaci dřevomorky.

Kostel sv. Mikuláše v Bílovci

Kostel sv. Mikuláše je trojlodní stavba s pozdně renesanční osmibokou zvonící, která se tyčí na severním okraji Slezského náměstí.

Stavba kostela úzce souvisí se založením Bílovce, které se datuje kolem roku 1323, šlechticem Vokem V. z Kravař. Původní kostel byl postaven z kamene, členil se na plochostropou loď a presbytář, zaklenutý křížovou klenbou. Ze středověkého vybavení se dochovala dřevěná plastika Ukřižovaný Kristus z 30. let 14. století. V letech 1420–1430 se kostel rozšířil o dvě boční kaple na severu a na jihu. Půdorysně tím dostal tvar kříže.

V 16. století za pánů z Fulštejna byla hlavní loď změněna na trojlodí a nově byla zaklenuta klenba dose-
dající na dva polygonální pilíře. Na západní straně kostela došlo ke stavbě věže, která byla přestavěna do dnešní podoby v letech 1614–1615 majitelem panství Karlem Pražmou z Bílkova. Sloužila také jako městská hláska a byla zde i světnice strážného. Z důvodu umístění nového oltáře došlo v roce 1771 ke stržení původní gotické křížové klenby v presbytáři a nahrazení novou klenbou barokní.

Moravskoslezský kraj přispěl v roce 2017 na obnovu varhan dotací 190 tisíc korun.

KAPITOLA 3.
**POBOŽNÝ
VENKOV**

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Jerlochovicích

Kostel stojící na vyvýšeném místě nade vsí na úpatí Oderských vrchů je jednododní stavba, na níž je patrné spolupůsobení několika slohů, od gotiky až po historismus. Novodobé zásahy narušily její podobu jen málo, jedná se tedy o objekt s vysokou vypovídací uměleckohistorickou hodnotou.

Původní kostel byl v letech 1432–1438 přestavěn v pozdně gotickém slohu. Věž byla v 16. století renesančně upravena. Loď nese znaky raně barokní architektury.

V kostele se dochovaly cenné architektonické prvky, jako dva vstupní kamenné gotické portály s lomenou klenbou v podvěží a v sakristii, boční dvoukřídle barokní dveře s autentickým kováním, na němž je ještě částečně zachován renesanční dekor. V klenbě kněžiště se nachází na svornících dva erbovní štítky, jeden se zavinutou střelou, heraldickým znakem pánů z Kravař, a druhý se šesticípou hvězdou, znakem rodu Šternberků.

V letech 2019 a 2020 byla na obnovu exteriéru a odvodnění kostela poskytnuta dotace ve výši 3 000 000 Kč.

Kostel Nalezení svatého Kříže v Rybí

Kostel se nachází v obci Rybí na Novojičínsku. Na této stavbě se snoubí prvky gotiky a lidové architektury. Přesná datace založení kostela není známa, uvádí se přelom 14. a 15. století. Během třicetileté války byl třikrát poškozen. Ve 2. polovině 17. století byl kostel radikálně přestavěn. Z původní stavby zůstaly pouze holé zdi a k dostavbě bylo použito snadno dostupného materiálu – dřeva. Tímto zásahem vznikla velmi zajímavá stavba, nesoucí jak prvky gotiky, tak lidové architektury. Do dnešní podoby byl kostel přestavěn v polovině 19. století.

Kostel je jednodílný, polodřevěný, během rekonstrukce v polovině 19. století byl obnoven dřevěný ochoz kolem kostela, tzv. sobota, zajímavé sluneční hodiny nad jedním z bočních vchodů, výzdoba interiéru ve stylu lidového baroka či železný kříž. Zajímavým prvkem je dvojitý cyrilometodějský kříž na věži.

V letech 2016 a 2017 byla na obnovu konstrukcí kostela poskytnuta dotace ve výši 580 000 Kč.

Kostel sv. Michaela Archanděla v Řepišťích

Dřevěný kostel se nachází v obci Řepiště jihovýchodně od Ostravy.

O jeho původním zasvěcení není nic známo. V období reformace drželi kostel evangelíci, katolíci ho dostali zpět roku 1654. V té době nesl patrocinium sv. Mikuláše. Tehdy ale vypadal poněkud jinak než dnes. Především měl kolem dokola krytý ochoz (tzv. sobotu), v interiéru zabírala západní a severní stranu lodi empora. Kostelní loď byla výrazně nižší než presbytář. K přestavbě do současné podoby došlo v 2. polovině 19. století.

Kostel je v současnosti stále dřevěný, stojí na kamenné a cihelné podezdívce. Střecha, obě věže a boční stěny jsou kryty šindelem. Na gotickou minulost odkazuje střecha, která je prolomená nad emporou a nad hlavním oltářem strmě stoupá. Kostel patří do unikátního souboru dřevěných kostelů na Frýdecko-Míšecku, který nemá obdoby v celostátním měřítku.

V letech 2019 a 2020 došlo k celkové obnově kostela, na kterou Moravskoslezský kraj přispěl 200 000 Kč, a to konkrétně na kompletní sanaci roubení a krovu, obnovu šindelové krytiny, výplní otvorů a opravu interiéru.

Kostel sv. Jiří v Pelhřimovech

Kostel sv. Jiří se nachází v osoblažském výběžku na hranici s Polskem v jihovýchodní části Zlatohorské vrchoviny. Polská část obce Pelhřimovy dosud existuje, avšak česká část zanikla při nástupu komunistického režimu a v letech 1949–1950 byla většina budov zdemolována. Kostel je nyní jedním z posledních relikvií, které odkazují na dřívější existenci této obce. První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1308. Navzdory torzálnímu stavu se kostel sv. Jiří v Pelhřimovech řadí mezi nejstarší sakrální památky Moravskoslezského kraje.

Kostel byl vyzděn z lomového kamene. Interiér chrámu byl osvětlen úzkými okénky s trychtýřovitě rozevřenými špaletami s obloukovými záklenky. Z této nejstarší stavební fáze pocházejí také všechny opěrky a lomeně valená klenba v sakristii. K prvním významným stavebním úpravám objektu došlo v období pozdní gotiky, kdy byla stavba zřejmě poškozena. V 19. století došlo ke stržení západní stěny kostela a prodloužení lodi o zvoncovou přístavbu. V první polovině 20. století byl na místě staršího barokního postaven nový dřevěný kůr, stržena klenba v presbytáři a nahrazena plochým trémovým stropem. Vnitřní plášť kostela byl vyzdoben jednoduchou dekorativní malbou, zhotovenou šablonovou technikou. Po 2. světové válce přestal kostel sloužit svému účelu a započala jeho postupná degradace. Po vysídlení německy mluvících obyvatel byla ves prakticky srovnána se zemí, zbouráno bylo 66 domů.

Od roku 2005 se o postupnou záchranu kostela snaží ekologická organizace Hnutí DUHA Jeseníky, která má za cíl kostel přebudovat na kulturně-vzdělávací centrum pro letní ekologická soustředění, umělecké workshopy, školy v přírodě a podobné akce. Doposud se s přispěním Moravskoslezského kraje podařilo obnovit střechu, strop, dřevěnou věž kostela a jednu z neautentičtější dochovaných částí kostela – sakristii. Od roku 2016 probíhají restaurátorské práce na záchraně gotických maleb. Moravskoslezský kraj podpořil obnovu tohoto kostela celkovou částkou 622 200 Kč.

Kostel sv. Ondřeje v Hodslavicích

Dřevěný kostel najdeme v rodné vesnici českého historika Františka Palackého, v Hodslavicích.

První písemná zmínka o dřevěné gotické sakrální stavbě pochází z roku 1419, kdy byl v Hodslavicích jmenován farář. Důkazem, že kostel v Hodslavicích existoval už počátkem 15. století, může být dochovaná socha Hodslavické madony či pozdně gotická křtitelnice, tesaná do podoby kalicha. Díky dendrochronologickému průzkumu můžeme objekt datovat do roku 1483. Koncem 15. století došlo k poškození kostela, včetně fary, v důsledku této události byly v roce 1523 zavedeny církevní desátky na jeho opravu.

Kostel je historickým dokladem pozdně gotické dřevěné architektury. Loď je čtvercového tvaru a od kněžiště ji odděluje nepravidelný dřevěný triumfální oblouk. Rozšířenou kruchtou, připojenou k západní stěně kostela, nese několik sloupů. Ze severní strany kněžiště se připojuje druhotně dobudovaný prostor a na jeho jižní straně se připojuje malá sakristie.

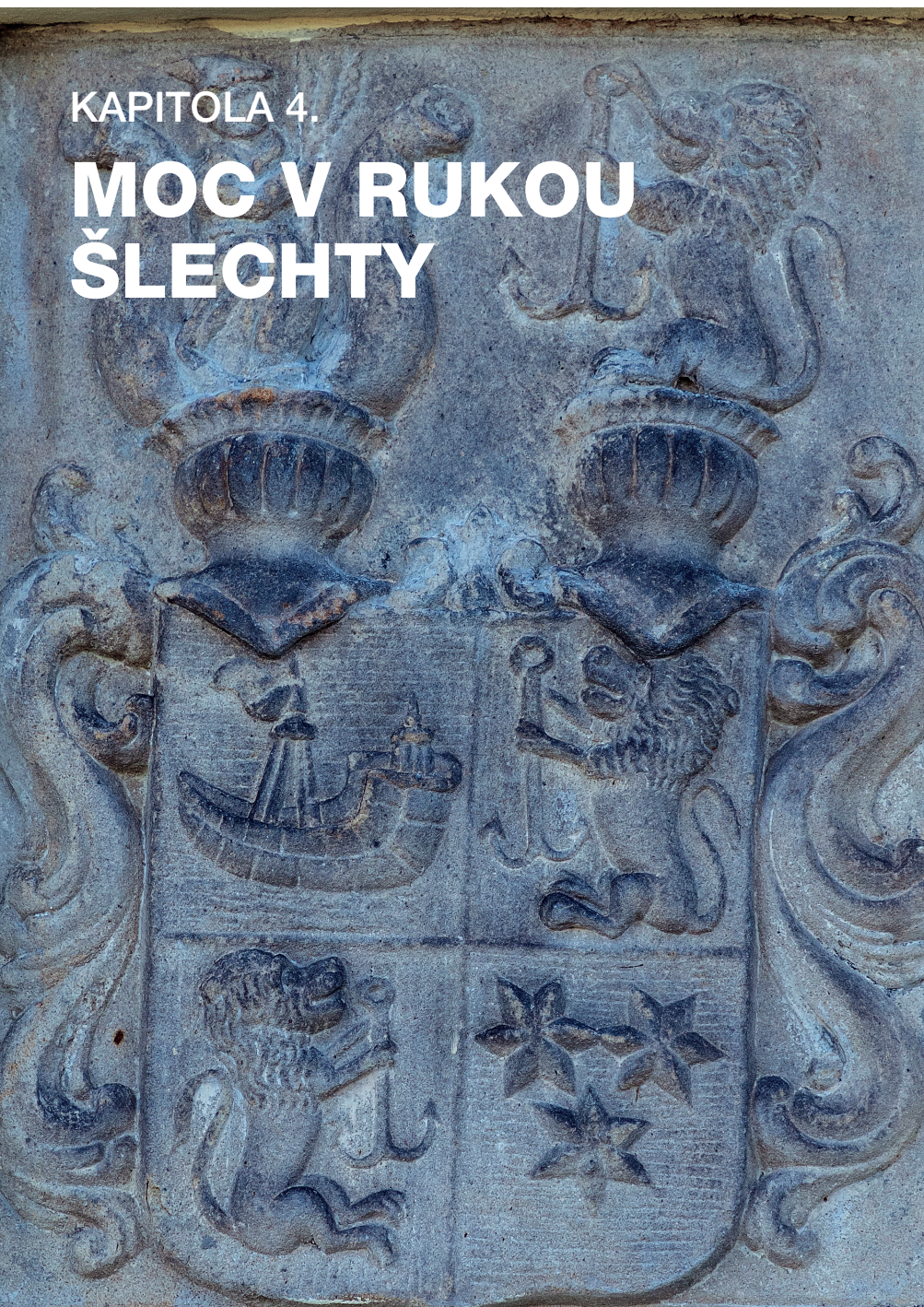
Moravskoslezský kraj přispěl v roce 2021 na obnovu elektronického zabezpečení objektu dotací 60 000 korun.

KAPITOLA 4.

MOC V RUKOU ŠLECHTY

Zámek Fulnek

Dnešní zámek stojí na místě bývalého hradu, který byl založen koncem 13. století. První písemná zmínka o něm pochází z roku 1372. Nejstarší stopy stavební činnosti nacházíme ve zdivě sklepních prostor. Objekt se během 14. a 15. století dočkal několika stavebních úprav. Ke konci 15. století nechal Jan ze Žerotína vybudovat druhý pás hradeb, dochovaný částečně v základech Dolního zámku. V 70. letech 16. století došlo k jeho přestavbě na čtyřkřídlý zámek pod vedením architekta Antonia Horella z Louis. V letech 1631–1633 byla k zámku přistavěna věž, po roce 1653 dolní hradby. Později u nich byla postavena obydlí služebnictva a stáje, tzv. Dolní zámek. Na začátku 19. století oba zámky vyhořely a došlo k jejich stavebním úpravám.

Horní zámek je volně stojící trojpatrovou budovou na půdorysu nepravidelného obdélníka se sloupovou lodžii na jedné z kratších stran a věží, zvedající se nad vstupním průčelím. Fasády člení mělké vpadlé výplně s prolomenými obdélnými okny s parapetní římsou, rámuující zalamovanou šambránou. Dolní zámek je patrová budova obepínající po vrstevnici starý hradní areál ve vstupní bránou opatřenou badenfeldským znakem.

Moravskoslezský kraj přispěl v letech 2013–2021 částkou 2 200 000 korun na obnovu vnitřních omítek zámku, opravy opěrné zdi u budovy zámku, realizaci žulové dlažby a repasi oken.

Zámek Bartošovice

První zmínka o Bartošovicích pochází z roku 1398, kdy dal olomoucký biskup Jan svému bratru Mikulášovi Mrázovi v léno fojtství v Příboře, do něž byl zahrnut jeden lán v Bartošovicích. Svůj název získala osada od svého lokátora Bartoše, respektive Bartoloměje.

Podle historických záznamů z konce 15. století lze výstavbu gotické tvrze datovat do poloviny 15. století, nejspíše po roce 1437, kdy zde sídlil Drslav z Ochab. Tvrz stála v záhybu potoka. Nejspíše ji doplňovala dřevěná ohrada, kterou obtácel okružní příkop. Z 15. století zřejmě pochází valená klenba a příčný sklep. Co se týká věže, nelze bez podrobnějších průzkumů s jistotou určit, zda patřila k původní tvrzi, nebo byla přistavěna až v období pozdní gotiky.

Ve třetí čtvrtině 17. století za Podstatských z Prusinovic došlo k barokní přestavbě hradu. Důvodem mohlo být značné poškození, které objekt utrpěl během třicetileté války. Ve druhé polovině 18. století byl hrad přestavěn ve stylu klasicismu a koncem 19. století došlo i na historizující přestavbu.

Moravskoslezský kraj přispěl částkou 461 100 Kč na restaurování dekorativní nástěnné malby v zámku a repasi oken v Bartošovicích.

Hrad Štramberk

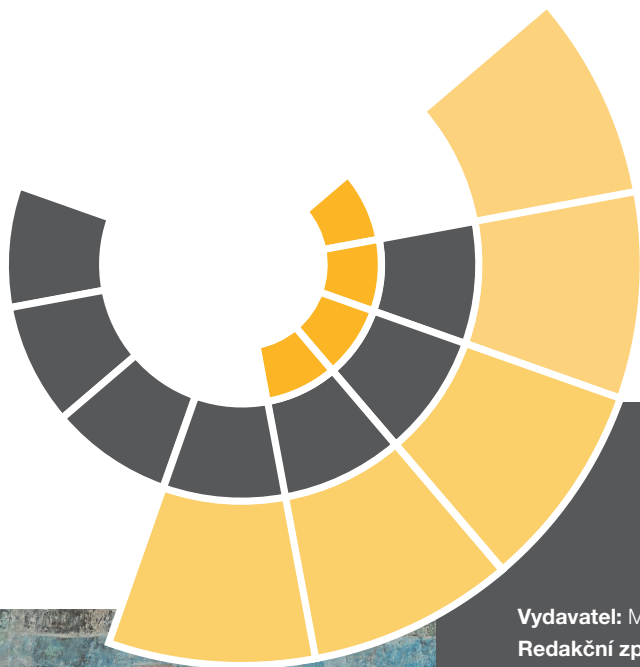
Gotický hrad tvoří výraznou dominantu Štramberku. Nad městem se tyčí ve výšce 509 m n. m. a dnes slouží jako vyhledávaná turistická rozhledna.

První písemná zmínka o Štramberku a hradu pochází z roku 1359, ovšem slovanské osídlení v blízkosti hradu je archeologicky doloženo už od první poloviny 13. století. Hrad vznikl pravděpodobně za účelem zeměpanské správy území nebo souvisel s obranou zemských hranic. Do dnešních dnů se z něj zachovala pouze nejstarší část, válcová věž zvaná Trúba a úseky opevnění. Po roce 1533 začal hrad chátrat a roku 1783 se jeho část zřítla a nastalo jeho postupné rozebírání na stavební materiál. Po přestavbě v roce 1903 byla zastřešena a upravena na rozhlednu věž Trúba.

Moravskoslezský kraj konkrétně přispěl částkou 950 000 Kč na obnovu ochozu a schodiště věže Trúba a záchovnou údržbu městského opevnění u amfiteátru Staré věže.

Vydavatel: Moravskoslezský kraj

Redakční zpracování:

odbor kultury a památkové péče

Foto: Agentura Orange s. r. o.

Realizace a design:

Agentura Orange s. r. o.

© 2021 Ostrava

ISBN: 978-80-7576-066-1

Krajský úřad – Moravskoslezský kraj

28. října 117, 702 18 Ostrava

Tel.: 595 622 222

Fax: 595 622 126

posta@msk.cz

www.msk.cz